

FITXA IDENTIFICATIVA**Dades de l'Assignatura**

Codi	34032
Nom	Prehistòria de la península Ibèrica
Cicle	Grau
Crèdits ECTS	6.0
Curs acadèmic	2021 - 2022

Titulació/titulacions

Titulació	Centre	Curs	Període
1005 - Grau d'Història	Facultat de Geografia i Història	3	Primer quadrimestre
1902 - Formació per a la qualificació específica (R.D 860/2010)	Facultat de Geografia i Història	1	Primer quadrimestre

Matèries

Titulació	Matèria	Caràcter
1005 - Grau d'Història	17 -	Obligatòria
1902 - Formació per a la qualificació específica (R.D 860/2010)	2 - Història d'Espanya	Optativa

Coordinació

Nom	Departament
GRAU ALMERO, ELENA	360 - Prehistòria, Arqueologia i Història Antiga
OROZCO KOHLER, MARIA TERESA	360 - Prehistòria, Arqueologia i Història Antiga

RESUM

Aquesta assignatura pretén, sobretot, aprofundir en el coneixement dels processos prehistòrics desenvolupats en un territori proper i familiar per a l'estudiant, la Península Ibèrica. En conseqüència, els objectius poden resumir-se en:

- Concreció local dels processos generals: evolució de les societats humanes en el passat, les explicacions sobre les seves causes i conseqüències, la cultura material, activitats econòmiques, ocupació del territori, evolució del medi ambient, manifestacions artístiques, simbòliques, etc.
- Reconeixement del patrimoni prehistòric de la Península Ibèrica: principals característiques, distribució i cronologia. Aproximació als jaciments més significatius.
- Mètodes i tècniques de datació aplicades en Prehistòria.
- Consulta i maneig de la bibliografia i el llenguatge específic sobre la matèria.

CONEIXEMENTS PREVIS

Relació amb altres assignatures de la mateixa titulació

No heu especificat les restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

Altres tipus de requisits

Es recomana a l'alumnat:

- Haver cursat les assignatures de Prehistòria Universal Antiga i Prehistòria Universal Recent.
- Tenir coneixements com a usuari dels programes ofimàtics més freqüents (tractament de textos, fulls de càlcul, presentacions, etc.).
- Saber utilitzar la plataforma d'Aula Virtual.
- Saber buscar referències bibliogràfiques a la biblioteca de la Universitat de València.

COMPETÈNCIES

1005 - Grau d'Història

- Capacitat d'organització i planificació
- Capacitat d'abstracció, anàlisi i síntesi
- Compromís amb el principi d'igualtat d'oportunitats entre homes i dones
- Resolució de problemes
- Treball en equip
- Creativitat
- Presa de decisions
- Aprenentatge autònom
- Sensibilitat envers temes mediambientals
- Consciència que el debat i la investigació històrics estan en contínua construcció
- Capacitat de comunicar-se i argumentar en forma oral i escrita en la pròpia llengua, d'acord amb la terminologia i les tècniques usades en la professió
- Capacitat de llegir textos historiogràfics o documents originals en una altra llengua
- Capacitat per a manejar els recursos i tècniques informàtiques i d'Internet en elaborar dades històriques o relacionades amb la història (mètodes estadístics, bases de dades, etc...)
- Coneixement i habilitat per a usar mètodes i tècniques d'altres ciències socials i humanes
- Capacitat de llegir, analitzar i interpretar el registre arqueològic

RESULTATS DE L'APRENTATGE

El domini de l'assignatura suposa l'adquisició d'uns coneixements bàsics sobre la Prehistòria de la Península Ibèrica, així com també el desenvolupament d'una sèrie d'habilitats, mètodes i formes de raonament:

- Manejar correctament la terminologia emprada en els estudis de Prehistòria i familiaritzar-se amb la metodologia arqueològica.
- Reconeixement de les principals etapes prehistòriques.
- Comprensió dels coneixements adquirits, interrelació i aplicació dels mateixos.
- Coneixement i ús de diverses fonts arqueològiques i bibliogràfiques.
- Adquirir capacitat de síntesi per a poder reunir, de forma organitzada i coherent, informació o dades de procedència variada, mitjançant la realització dels treballs proposats, tutelats i avaluats.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. Història de la investigació prehistòrica. Introducció a l'evolució econòmica i social. Conceptes.

Aquest tema es dedicarà a l'origen i consolidació de la investigació prehistòrica en l'àmbit de la península Ibèrica. També es treballaran conceptes essencials per a l'estudi de les societats humanes.

2. El marc cronològic i paleoclimàtic del Quaternari. El primer poblament d'Iberia.

Aquest tema estarà dedicat a la seqüència cronològica i mediambiental del Quaternari. La segona part se centrarà en els primers testimonis de la presència humana a la península Ibèrica.

3. El Paleolític mitjà. Els neandertals.

Aquest tema abordarà les característiques culturals dels grups neandertals i la seva expansió, prestant especial atenció als principals jaciments, l'explotació dels recursos i les diferències regionals. Es valorarà l'extinció dels neandertals.

4. El Paleolític superior. Els cromanyons. El final del món caçador - recol·lector.

Aquest tema es centrarà en l'expansió i consolidació de la Humanitat moderna a Iberia. Es contrastaran les diferents cultures materials i l'ús dels recursos en relació al medi ambient. L'origen del pensament simbòlic: art, adorns personals i món funerari dels cromanyons. També s'abordarà l'anàlisi dels grups predadors després de l'etapa Paleolítica.

5. Lespai i el temps. El Neolític.

Tema dirigit a l'estudi de l'expansió i consolidació de les societats productores d'aliments. Es treballarà la seqüència cronològic-cultural en els diferents territoris peninsulars, les noves tecnologies, l'hàbitat, l'economia, el món social i simbòlic.

6. El Calcolític.

Aquest tema versarà sobre els processos tècnics i implicacions socioeconòmiques de la mineria i de la metal·lúrgia, i el desenvolupament de la complexitat social. Els diferents desenvolupaments regionals s'analitzaran per mitjà de les cultures arqueològiques en els territoris peninsulars.

7. L'Edat del Bronze.

Aquest tema tractarà del poblament i estructuració del territori durant el segon mil·lenni abans de la nostra era. Es detallaran les innovacions tecnològiques, econòmiques i socials d'aquest període.

8. El final dels temps prehistòrics.

Tema dirigit a l'estudi del bronze final i la primera edat del ferro com a final de la Prehistòria recent. Es presentaran les característiques dels grups regionals i les influències externes que arribessin a la península Ibèrica durant la primera meitat del I mil·lenni a.n.e.

VOLUM DE TREBALL

ACTIVITAT	Hores	% Presencial
Classes de teoria	30,00	100
Altres activitats	15,00	100
Pràctiques en aula	15,00	100
Estudi i treball autònom	90,00	0
TOTAL	150,00	

METODOLOGIA DOCENT

S'incorporaran noves tecnologies per facilitar la informació a l'alumnat. La pàgina web d'Aula Virtual tindrà com a missió afavorir el contacte dels alumnes amb l'assignatura fora de l'aula, així com facilitar el seu accés a la informació seleccionada i d'utilitat per al seu treball no presencial. Podrà accedir des d'aquesta pàgina, tant a la informació bàsica sobre l'assignatura (objectius generals, programa, enllaços d'interès...) com al material complementari.

CLASSES PRESENCIALS:

Classes teòriques.

A l'aula, el professor exposarà i explicarà aquells elements fonamentals que han de guiar l'estudiant en

l'estudi i comprensió dels temes, utilitzant els mitjans adequats per a això (classe magistral, projecció d'imatges mitjançant presentacions Power point i / o videos). És fonamental que l'estudiant realitze, de forma prèvia a l'exposició del professor de cada tema, una lectura d'aquell manual o d'aquells textos que se li indicaran.

Classes pràctiques.

Per a alguns temes serà el propi estudiant qui busque les lectures apropiades en les revistes especialitzades de l'hemeroteca que s'indiquen en la llista bibliogràfica.

PREPARACIÓ DE TREBALLS PRÀCTICS I/O TREBALLS EN EQUIP

Els treballs que es realitzen al llarg dels curs es faran d'acord amb el procediment i la planificació temporal dissenyada pel professorat en els respectius annexes.

TUTORIES:

Tutories programades: Els professors indicaran, a l'annex disponible a l'Aula Virtual, la realització de tutories programades.

Tutories no programades: L'alumnat podrà assistir a les hores de tutories i atenció a estudiants que té programades cada professor, per a realitzar consultes sobre qualsevol tema o aspecte relacionat amb l'assignatura, així com amb la realització dels diferents treballs. També es podrà comunicar amb el professor per mitjà del correu electrònic oficial de la Universitat.

Els horaris de tutories s'indiquen el primer dia de classe i es detallaran en l'Aula Virtual de cada grup.

ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES:

Els estudiants participaran en les activitats complementàries programades per la Facultat de Geografia i Història i per les programades pels professors de l'assignatura.

AVALUACIÓ

L'avaluació de l'assignatura en la **primera convocatòria** consistirà en una **prova escrita = 70% de la nota**. Caldrà obtenir una **puntuació mínima de 4 sobre 10** perquè a la nota d'examen se li sumin les qualificacions obtingudes en els treballs.

Es valorarà especialment el domini de l'esquema general de l'evolució de les societats prehistòriques, la capacitat de relació i síntesi, i la precisió conceptual, així com la capacitat d'anàlisi i la claredat expositiva.

Treballs pràctics i activitats complementàries = 30% de la nota. La qualificació final en aquest apartat serà el còmput proporcional de les obtingudes en els diferents treballs, segons s'indiqui en l'annex de cada grup. Els estudiants que no participin en aquests apartats han de constar amb 0 punts.

La **segona convocatòria correspon a un examen extraordinari de la prova escrita**, seguint el criteri establert (puntuació mínima de 4 sobre 10). Es tindran en compte les qualificacions obtingudes en els treballs al llarg del semestre.

Aquestes qualificacions només es mantindran vigents durant el curs acadèmic. Opcionalment, un professor pot oferir la repetició de treballs no superats, sempre que així s'indiqui a l'annex disponible a l'Aula Virtual.

Els problemes d'ortografia, sintaxi i/o expressió escrita puntuaran negativament en la qualificació de totes les proves escrites i la seua acumulació pot comportar el suspens de l'assignatura.

REFERÈNCIES

Bàsiques

- ÁLVAREZ FERNÁNDEZ, E., BLANCO GONZÁLEZ, A. y RIVERO VILÁ, O. 2020. Prehistoria de la Península Ibérica. Universidad de Salamanca.
- BONET, H.; DE PEDRO, M^aJ.; MOLINA, A. y FERRER, C. 2006: Arqueología en blanc i negre. La labor del SIP 1927-1950. SIP de la Diputación de Valencia.
- HERNÁNDEZ, M. (ed.), 2001: ...Y acumularon tesoros. Mil años de Historia en nuestras tierras. Alicante.
- JOHNSON, A.W. y EARLE, T. 2002: La evolución de las sociedades humanas. Ariel, Barcelona.
- MOURE ROMANILLO, A. 1999: Arqueología del Arte Prehistórico en la Península Ibérica. Síntesis, Madrid.
- SALAVERT, F. PELAYO, F. y GONZALO, R. 2003, Los inicios de la Prehistoria en la España del s. XIX: Juan Vilanova y Piera y el origen y antigüedad del hombre. CD. Universitat de Valencia.
- VEGA, G. BERNABEU, J. CHAPA, T. 2003: La Prehistoria. Col. Historia de España, 3er milenio. Síntesis, Madrid.
- VILLAVERDE BONILLA, V. (ed) 2001: De Neandertals a Cromanyons. Linici del poblament humà a les terres valencianes. Universitat de València.
- AA.VV. 2012: Prehistoria antigua de la Península Ibérica. UNED.
- AA. VV. 2013: Prehistoria reciente de la Península Ibérica. UNED.
- ROJO, M.A. et al. 2012: El neolítico en la península ibérica y su contexto europeo. Cátedra, Madrid.

Complementàries

- ARRIBAS, A.; MOLINA, F.; SAEZ, F.; DE LA TORRE, F.; AGUAYO, P. y T. NÁJERA: Excavación en Los Millares (Santa Fe de Mondújar, Almería). Campaña de 1981. Cuadernos de Prehistoria de la Universidad de Granada, 6, 1981, 91-122.
- BADAL, E.; BERNABEU, J. y MARTÍ, B. (eds.): El paisaje en el Neolítico mediterráneo. Saguntum PLAV, Extra-5. Universitat de València, 2002.
- BERNABEU, J. (dir.): "El III Milenio a.C. en el País Valenciano. Los poblados de Jovades (Cocentaina, Alacant) y Arenal de la Costa (Ontinyent, València). Saguntum PLAV, 26, 1993, 9-180.
- BERNABEU, J.; OROZCO, T.; DÍEZ, A.; GÓMEZ, M. y F.J. MOLINA: Mas dls (Penàguila, Alicante): Aldeas y recintos monumentales del Neolítico inicial en el valle del Serpis. Trabajos de Prehistoria, 60, nº 2, Madrid, 2003, 39-59.

- BOSCH, J.; CHINCHILLA, J. y TARRÚS, J. (coord.): El poblament lacustre neolític de la Draga. Excavacions de 1990 a 1998, Girona, 2000.
- BUXÓ, R. 1997: Arqueología de las plantas. Ed. Crítica. Barcelona.
- CHAPMAN, R. 1991: La formación de las sociedades complejas. El Sureste de la Península Ibérica. Ed. Crítica. Barcelona.
- FULLOLA, J.M. et alii, 2005: El Paleolítico superior mediterráneo ibérico. Monografías de Nerja.
- JUAN-CABANILLES, J. y MARTÍ, B.: Poblamiento y procesos culturales en la península Ibérica del VII al V milenio A.C. Una cartografía de la neolitización, en E. Badal et alii (eds.): El paisaje en el Neolítico mediterráneo. Saguntum PLAV, Extra-5, Universitat de Valencia, 2002.
- HERNÁNDEZ, M. y SEGURA, J.M. (eds.), 2002: La Sarga. Arte rupestre y territorio. Ajuntament d'Alcoi y CAM. Alcoi.
- LULL, V. y RISCH, R. 1995: El Estado Argárico. Verdolay, 7, 97-109.
- MARTÍ, B. y HERNÁNDEZ, M. 1988: El Neolítico Valencian. Art rupestre i cultura material. Servei d'Investigació Prehistòrica. Diputació de València.
- MOLINA, F. y CÁMARA, J.A.: Guía del yacimiento arqueológico Los Millares. Consejería de Cultura. Junta de Andalucía, 2005.
- ROJO, M, GARRIDO, R y GARCÍA, I. (Coord.), 2005: El Campaniforme en la Península ibérica y su contexto europeo. Universidad de Valladolid.

ADDENDA COVID-19

Aquesta addenda només s'activarà si la situació sanitària ho requereix i previ acord del Consell de Govern

PREHISTÒRIA DE LA PENÍNSULA IBÉRICA (34032)

MODALITAT DE DOCÈNCIA SEMIPRESENCIAL

1. Continguts

Es mantenen els continguts inicialment recollits a la guia docent

2. Volum de treball i planificació de la docència

Manteniment del pes de les diferents activitats que sumen les hores de dedicació en crèdits ECTS marcades en la guia docent original. Les classes teòriques i pràctiques tindran una presencialitat del 50%, amb la rotació per setmanes alternes dels estudiants dividits en dos subgrups. Les activitats complementàries (hora setmanal O, 15h. en total) es realitzaran de forma no presencial. La planificació de la docència s'especificarà a principi de curs.

En el cas que la situació sanitària canvie i no siga possible cap accés a les instal·lacions de la Universitat, la docència i activitats es desenvoluparan en la seua totalitat de forma no presencial. En eixe cas, les adaptacions corresponents seran comunicades a l'estudiantat a través de l'Aula Virtual.

3. Metodologia docent

Classe presencial teòric-pràctica amb assistència del 50% de l'estudiantat per setmanes alternes que, segons la planificació del professor i la disponibilitat tècnica, podran ser seguides per l'altre 50% per videoconferència síncrona a través de la plataforma Blackboard Collaborate o similar. Es complementarà amb diferents tipus de materials i activitats en l'Aula Virtual. La planificació de la docència s'especificarà a principi de curs.

Les tutories es faran de forma no presencial (a través del correu corporatiu de la UV) o de forma presencial prèvia cita concertada amb el professor.

En el cas que la situació sanitària canvie i no siga possible cap accés a les instal·lacions de la Universitat, la docència i tutories es desenvoluparan en la seua totalitat de forma no presencial. En eixe cas, les adaptacions corresponents seran comunicades a l'estudiantat a través de l'Aula Virtual.

4. Avaluació

Es mantenen els criteris d'avaluació fixats a la guia docent

Si en les dates marcades per a l'examen final presencial al calendari oficial les instal·lacions de la Universitat estigueren tancades, l'examen presencial serà substituït per una prova a realitzar online.

5. Referències bibliogràfiques

Es manté la bibliografia recomanada a la Guia Docent. En el cas que la situació sanitària canvie i no siga possible l'accés a la bibliografia recomanada, aquesta es substituirà per materials accessibles online.